

ВІДГУК
офіційного опонента
доктора педагогічних наук, професора Гедзика Андрія Миколайовича
на дисертацію Титаренка Валерія Миколайовича
«Підготовка майбутніх учителів технологій до формування в учнів
основної школи здоров'язбережувальної компетентності
у процесі трудового навчання», подану на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та
методика навчання технологій

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки

У сучасних умовах розвитку науково-технічного прогресу провідними тенденціями оновлення світового освітнього простору є поширення ефективних технологій підготовки фахівців у виші, експериментального відпрацювання шляхів реалізації освітнього процесу педагогічних університетів комплексу педагогічних умов, які враховують питання змісту, методів та засобів безпекового і працезахоронного навчання студентів, і без сумніву, є підґрунтям оновлення професійної підготовки.

Упровадження таких педагогічних умов у процес підготовки студентів спеціальності 014 Середня освіта (Трудове навчання та технології) передбачає активне застосування сучасних засобів здоров'язбереження і технологій здорового способу життя, урахування специфіки трудового навчання, вікових особливостей учнів основної школи та індивідуальних запитів студентів на професійне самовдосконалення.

Освітня галузь «Технології» основними завданнями передбачає формування технічно, технологічно компетентної особистості та забезпечення її підготовки до трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного середовища.

За означених умов особливої актуальності набуває проблема професійної підготовки майбутнього вчителя технологій до формування в учнів здоров'язбережувальної компетентності у процесі трудової діяльності. Сучасний вчитель технологій має бути фахівцем високого рівня, який покликаний не лише реалізувати ускладнений зміст навчальної програми, а й зберегти життя і здоров'я учнів, сформувати в них сукупність здоров'язбережувальних компетентностей, підготувати дітей до роботи в умовах, наближених до сфери виробництва та обслуговування, забезпечити безпечні умови їхньої трудової діяльності. Реалізувати зазначені завдання можливо лише за умови ефективної організації процесу професійної

підготовки майбутнього вчителя технологій, якого сьогодні розглядають як фахівця, що володіє професійними знаннями, вміннями й навичками, засобами здоров'язбереження і технологіями здорового способу життя.

Це дає підстави стверджувати, що спрямованість дисертаційної роботи В.М. Титаренка, в якій розглядається вищевикреслена проблема є актуальною для процесу оптимізації професійної підготовки майбутніх учителів технологій.

На нашу думку, актуальність досліджуваної проблеми, її методологічна і теоретична основа одержали в дисертації належне обґрунтування, аргументацію і конкретизацію.

Дисертаційне дослідження виконано як складник комплексної науково-дослідної теми «Методолого-теоретичні основи та організаційно-методичні механізми модернізації вищої освіти Полтавщини» (державний реєстраційний № 0116U002583).

Тему дисертації затверджено вченою радою Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (протокол № 4 від 30 жовтня 2014 р.) та узгоджено Міжвідомчою радою з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 2 від 24 березня 2015 р.).

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

У результаті проведеного дослідження було проаналізовано стан дослідженості проблеми підготовки майбутніх учителів технологій до формування в учнів основної школи здоров'язбережувальної компетентності у педагогічній теорії та практиці, визначено наукові основи готовності майбутніх учителів технологій до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів основної школи у процесі трудового навчання; розроблено методику підготовки майбутніх учителів технологій до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів основної школи у процесі трудового навчання; обґрунтовано комплекс змістових, організаційно-методичних та діагностувальних педагогічних умов підготовки майбутніх учителів технологій до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів та експериментально їх перевірено у процесі навчання бакалаврів напряму підготовки 014 Середня освіта (Трудове навчання та технології) у педагогічних університетах.

3. Нові факти, одержані здобувачем

Автором визначено наукові основи підготовки вчителя технологій до формування в учнів основної школи здоров'язбережувальної компетентності (положення та ідеї – культурологічного, особистісно-діяльнісного, технологічного, аксіологічного, компетентнісного, акмеологічного наукових підходів; систему базових понять); з'ясовано напрями досліджень та потрактовано дефініції «здоров'язбережувальна компетентність учнів основної школи» і «готовність майбутніх учителів технологій до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів основної школи у процесі трудового навчання»; обґрунтовано структуру готовності майбутніх учителів технологій до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів у взаємопроникненні компонентів: загальнокультурного, виробничо-технологічного, організаційно-управлінського, проектно-конструкторського, які передбачають усвідомлення необхідності формування здоров'язбережувальної компетентності учнів основної школи у процесі трудового навчання як одного з основних завдань професійної діяльності вчителя технологій; виявлення потенціалу навчальних дисциплін («Охорона праці», «Безпекознавство») як засобів підготовки майбутніх учителів технологій до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів основної школи у процесі трудового навчання; розробку змісту авторської програми «Основи виробничої безпеки у майстернях» для бакалаврів спеціальності 014 Середня освіта (Трудове навчання та технології), взаємозумовленість організаційно-методичних та діагностувальних педагогічних умов у рамках проблеми дослідження, об'єктивне визначення системи критеріїв і показників, характеристику якісних рівнів (високого, достатнього, середнього, початкового) сформованості такої готовності, обґрунтування застосування системи методів у процесі професійної підготовки майбутніх учителів технологій.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Новизна і вірогідність загальних висновків дисертації підтверджуються результатами теоретичного та практичного досліджень, здійснених дисертантом, і в цілому не викликають сумніву. Вони достатньою мірою апробовані та опубліковані у фахових виданнях. Найбільш суттєві наукові та практичні результати, одержані здобувачем, викладено в загальних висновках та висвітлено в опублікованих працях.

У дослідженні представлено теоретичне обґрунтування, та матеріали експериментальної перевірки методики формування готовності майбутніх учителів технологій до формування в учнів основної школи здоров'язбережувальної компетентності. Висновки та рекомендації, що викладено в дисертаційній роботі, ґрунтуються на застосуванні сучасних теоретично-емпіричних і статистичних методів дослідження.

Результати дисертаційного дослідження апробовані на багатьох науково-практичних конференціях, вони використовуються в навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів освіти України.

Вищевикладене дає підстави стверджувати, що наукові положення, висновки і рекомендації дисертаційного дослідження В.М. Титаренка достатньо обґрунтовані та достовірні.

5. Значення для науки і практики отриманих автором результатів

Дисертаційна робота В.М. Титаренка містить нові, раніше не захищені наукові положення, а результати дослідження у сукупності розв'язують актуальне наукове завдання, яке полягало в обґрунтуванні педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів технологій до формування в учнів основної школи здоров'язбережувальної компетентності.

У процесі виконання завдань дослідження розроблено та впроваджено в практику підготовки фахівців у галузі технологічної освіти навчальну дисципліну «Основи виробничої безпеки у майстернях», проведено експериментальну перевірку ефективності впровадження пропонованих педагогічних умов готовності майбутніх учителів до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів основної школи у процесі трудового навчання.

Програма навчальної дисципліни «Основи виробничої безпеки у майстернях» та навчальний посібник можуть бути використані у практиці роботи вищої педагогічної школи для підготовки майбутніх учителів технологій, при розробці робочих програм і навчальних курсів.

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Теоретичні положення, експериментальні дані, висновки можуть бути використані у сфері підготовки вчителів технологій, у роботі професорсько-викладацького складу під час розробки лекційних курсів, практичних занять, виконанні студентами науково-дослідної роботи, а також в системі післядипломної педагогічної освіти учителів трудового навчання.

7. Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому

Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків до розділів і загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний текст дисертації викладено на 189 сторінках. Робота містить 23 таблиці та 16 рисунків, 10 додатків на 91 сторінці. Список літератури становить 306 найменувань (із них 11 – іноземною мовою).

Дисертаційне дослідження системно організоване: чітко окреслено його предмет і мету, сформульовано дослідницькі завдання, забезпечено відповідність висновків, які логічно випливають із змісту основного тексту дисертації.

У першому розділі – **«Підготовка майбутніх учителів технологій до формування в учнів основної школи здоров'язбережувальної компетентності як проблема педагогічної науки і практики»** – на основі аналізу наукових джерел проведено характеристику методолого-теоретичних засад формування в учнів основної школи здоров'язбережувальної компетентності, визначено її формування як важливого напрямку професійної безпекової та працезохоронної діяльності вчителя технологій, з'ясовано зміст і чинники поліфункціональної діяльності вчителів технологій з охорони праці учнів у шкільних майстернях. Автором проведено системний аналіз науково-педагогічних, психолого-педагогічних, освітньо-філософських, культурологічних надбань вітчизняного дискурсу проблеми та матеріалів із досвіду роботи загальної середньої і вищої педагогічної освіти, який виявив потребу застосування ідей і положень низки наукових підходів для її розв'язання – культурологічного, особистісно-діяльнісного, технологічного, аксіологічного, компетентнісного та акмеологічного. На основі системно-структурного аналізу основних дефініцій дослідження визначено природу таких понять як «здоров'я людини», «здоровий спосіб життя», «культура здоров'я», «здоров'язбережувальна компетентність учня», визначено передумови для безпечної організації навчально-виховної роботи учнів основної школи у процесі трудової діяльності.

У другому розділі роботи **«Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів технологій до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів основної школи»** В.М. Титаренков дає охарактеризовав комплекс педагогічних умов: змістових, організаційно-методичних, діагностувальних; представив авторський навчальний курс «Основи виробничої безпеки в майстернях» як основу змісту підготовки;

визначив особливості забезпечення ефективності навчальної і практичної діяльності у єдності значущих компонентів професійної готовності майбутнього вчителя (загальнокультурного, виробничо-технологічного, організаційно-управлінського, проектно-конструкторського), відповідних їм критеріїв (когнітивного, діяльнісного, мотиваційно-ціннісного), показників і рівнів (початкового, середнього, достатнього, високого) такої готовності.

За багатоманітності наукових підходів, автор погоджується з думкою відомих учених у галузі технологічної освіти (С. Дятленка, О. Коберника, М. Корця, В. Кузьменка, В. Сидоренка, Г. Терещука, А. Терещука, С. Ткачука, А. Цини, С. Яшука) щодо необхідності посилення фундаментальності педагогічної освіти та розвитку особистості вчителя з якостями, що відповідають модернізаційним вимогам галузі та забезпечують формування ключових компетентностей учнів, важлива роль у структурі яких належить здоров'язбережувальній компетентності.

Пропонований авторський навчальний курс «Основи виробничої безпеки в майстернях» складено відповідно до нормативних документів педагогічної освіти в Україні, узгоджено з освітньо-професійною програмою підготовки бакалаврів спеціальності 014 Середня освіта (Трудове навчання та технології). Зміст навчальної дисципліни на формування загальнокультурної та професійної готовності до вивчення з учнями основ безпеки праці для вирішення завдань трудової працезохоронної діяльності, пов'язаної із забезпеченням здоров'я дітей під час виконання виробничих завдань і складається із двох змістових модулів: «Організаційно-правові засади безпеки праці у шкільних майстернях» і «Гігієна трудової діяльності учнів, безпека і пожежна профілактика». Вивчення дисципліни проводиться в межах блоку основних дисциплін професійно-практичної підготовки, коли майбутні фахівці вже мають достатнє уявлення щодо специфіки умов їхньої майбутньої професійної діяльності.

Третій розділ **«Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов підготовки майбутніх учителів технологій до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів»** є емпірично спрямованим, вибудований на результатах низки досліджень. У розділі розкрито логіку, зміст, особливості проведення констатувального та формувального етапів експерименту, висвітлено контрольні результати експериментальної роботи, репрезентовано педагогічні рекомендації щодо змісту й організації підготовки майбутніх учителів технологій до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів основної школи у процесі

трудового навчання.

Організоване та проведене педагогічне дослідження має прикладний характер, спрямоване на перевірку ефективності впровадження розроблених педагогічних умов підготовки майбутніх учителів технологій до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів основної школи шляхом поетапного цілеспрямованого опанування змістом навчальної дисципліни «Основи виробничої безпеки в майстернях».

Особливістю формувального етапу експерименту стало застосування комплексу виокремлених автором діагностико-корекційних методів (анкетування, дослідницького спостереження, письмового й усного опитування, підсумкових контрольних робіт, експертних оцінок) у експериментальній групі, відсутність цього в контрольній групі та здійснення серії контрольних зрізів і вимірів. Це було зумовлене тим, що підготовка майбутнього вчителя технологій до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів основної школи у процесі трудового навчання у експериментальній групі здійснювалася не лише під час вивчення нормативних дисциплін та реалізації комплексу педагогічних умов, але й у процесі практичної роботи.

На контрольному етапі було оброблено й проаналізовано результати експериментальної перевірки педагогічних умов готовності майбутніх учителів технологій до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів основної школи у процесі трудового навчання, узагальнено й опубліковано результати дослідження, сформульовано висновки і методичні рекомендації.

Результати проведеного експерименту засвідчили значне підвищення рівня готовності майбутніх учителів технологій до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів основної школи.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

У цілому позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертантом результатів, слід відмітити ряд дискусійних положень та зауважень до змісту роботи, а також висловити окремі побажання:

1. На наш погляд, у першому розділі роботи (підрозділ 1.1) варто було б більше уваги приділити поняттю «безпекова діяльність учителя технологій» та з'ясуванню його педагогічної сутності в контексті положень обраних наукових підходів.

2. У підрозділі 1.2 дисертації необхідно було б більш детально охарактеризувати вікові особливості учнів основної школи.

3. Заявлений у підрозділі 2.2 роботи комплекс спеціалізованих методів здоров'язбережувальної діяльності майбутніх учителів технологій бажано представити у вигляді схеми або таблиці, а текст і рисунки винести в додатки.

4. Виникає запитання: чи не забагато 4-х рівнів готовності майбутніх учителів технологій до формування здоров'язбережувальної компетентності учнів основної школи? На нашу думку, достатньо було б і трьох таких рівнів.

5. Робота не позбавлена окремих стилістичних огріхів та орфографічних помилок.

Зазначені зауваження і пропозиції не змінюють високу підсумкову оцінку розглядуваної дисертаційної роботи.

9. Повнота викладання результатів в опублікованих працях

Основні положення та висновки дисертаційної роботи викладено у 20 наукових працях, із них: 1 – навчальний посібник, 9 статей у наукових фахових виданнях (із них 2 – опубліковані в іноземному науковому виданні), 10 – додатково відображають результати роботи.

Таке представлення результатів наукової роботи є достатнім. Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідає діючим вимогам. Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації.

Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, обговорювалися на міжнародних і всеукраїнських конференціях.

10. Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації

Структурна побудова, зміст, результати роботи, основні висновки, що викладені в авторефераті, відповідають і повністю відображають основні положення дисертації.

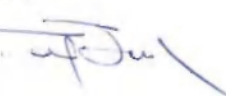
11. Висновок

Дисертаційна робота Титаренка Валерія Миколайовича є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомe теоретичне і прикладне значення. На підставі виконаних досліджень і розробок, автором здійснено комплексне вирішення важливого актуального наукового завдання, яке полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці педагогічних умов підготовки майбутніх учителів технологій до

Вважаємо, що дисертаційна робота на тему «Підготовка майбутніх учителів технологій до формування в учнів основної школи здоров'язбережувальної компетентності у процесі трудового навчання» відповідає спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання технологій й вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», а її автор Титаренко Валерій Миколайович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання технологій.

Офіційний опонент :

доктор педагогічних наук, професор,
перший проректор Уманського державного
педагогічного університету
імені Павла Тичини

 А. М. Гедзик

Підпис офіційного опонента д.пед.н., проф. Гедзика А.М. засвідчую:

Ректор
Уманського державного
педагогічного університету
імені Павла Тичини,
професор
«18» грудня 2017 р.

О.І. Безлюдний